

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, професора
Мироненко Валентини Петрівни на дисертаційне дослідження
Фінагєєвої Інни Олександрівни
на тему:**

**«Інститут опіки та піклування в сучасному приватному праві»,
подане до захисту у разову спеціалізовану вчену раду
на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Основним законом нашої країни проголошено, що всі її громадяни рівні у правах; що усім гарантовано їх здійснення, охорону та захист. Конституційний припис априорі не вимагає додаткового тлумачення, адже закон чітко вказує на рівність прав, незалежно від майнового, сімейного стану, віку, стану здоров'я, правового чи соціального статусу. Це означає, що статус дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківської піклування чи дитини, яка перебуває в складних життєвих обставинах і над якими встановлена опіки та піклування або ж статус фізичної особи, визнаної обмежено дієздатною чи недієздатною жодним чином не повинна впливати на реалізацію такими учасниками приватно-правових відносин, передбачених нормами галузевого законодавства прав та обов'язків, так само не повинно впливати на обсяг належних їм майнових та немайнових благ. Ставлячи за мету забезпечити належний стан реалізації особами своїх прав та обов'язків, в українському праві закріплена розгалужена система правових інститутів, покликаних вирішувати питання життєзабезпечення людини та її функціонування в загальній системі суспільних відносин. Одним із таких інститутів у сфері приватно-правових відносин, є – інститут опіки та піклування. Законодавством визначено, що опіка (піклування) є особливою формою державної турботи про неповнолітніх дітей, що залишились без піклування батьків, та повнолітніх осіб, які потребують допомоги щодо забезпечення їх прав та інтересів. Опіка (піклування) встановлюється для забезпечення виховання неповнолітніх дітей, які внаслідок смерті батьків, хвороби батьків або позбавлення їх батьківських прав чи з інших причин залишились без батьківського піклування, а також для захисту особистих і майнових прав та інтересів цих дітей, а також для захисту особистих і майнових прав та інтересів повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати свої обов'язки. Отже, зважаючи на значимість питань, що становлять зміст інституту опіки та піклування, цей інститут займає чільне місце серед правових інституцій, які відіграють вагомую роль у сфері, як дотримання прав і свобод людини загалом, так і прав людини, як учасника приватно-правових відносин.

Нині актуалізація питання опіки та піклування пов'язана із поточною ситуацією в нашій державі – повномасштабним вторгненням РФ та веденням воєнних дій на значній території України та тими проблемами, які у зв'язку з цим виникають: збільшення кількості дітей, які залишаються без батьківського піклування, необхідністю забезпечення дотримання та захисту їх прав та інтересів; перебування на тимчасово окупованих територіях та неспроможністю

уповноважених державою органів здійснювати покладені на них функції; масовим виїздом за кордон опікунів зі своїми підопічними. Аналогічна ситуація характерна і по відношенню до осіб, які за віком, станом здоров'я (психічне захворювання, психічний розлад), іншими обставинами потребують різного виду допомоги. Посилює актуальність розроблення проблематики опіки та піклування, як окремого правового інституту і оновлення (рекодифікація) чинного Цивільного кодексу України, основним завданням якої виступає європейського гармонізація загальних підходів врегулювання приватноправових відносин.

Таким чином, дисертаційне дослідження І. О. Фінагеевої на тему «Інститут опіки та піклування в сучасному приватному праві» є актуальним, своєчасним, корисним та значимим науковим дослідженням.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. В ході дисертаційного дослідження автором було опрацьовано значну кількість наукових доробок українських та зарубіжних фахівців у галузі приватного права; вивчено та оброблено широке коло нормативно-правових актів національного та міжнародного рівня; проаналізовано практику вітчизняних, національних судів та ЄСПЛ у сфері опіки та піклування. Завдяки проведеному глибокому та всебічному аналізу теоретичного та практичного матеріалу, було вирішено в повному обсязі постановлені завдання до дослідження, як от: визначено засадничі положення правового регулювання інституту опіки та піклування в сучасному національному приватному праві, праві країн Європейського Союзу, інших зарубіжних країн; розглянуто законодавчі та наукові підходи до визначення поняття, правової природи та значення інституту опіки та піклування у сучасному приватному праві; досліджено порядок та умови встановлення опіки та піклування над обмежено дієздатними та недієздатними фізичними особами у цивільному праві; визначено специфіку встановлення опіки та піклування над дітьми, позбавленими батьківського піклування у сімейному праві України; розкрито зміст та значення професійних (замісних) сімей у загальній системі влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування як суміжної з опікою та піклуванням правової категорії; встановлено співвідношення патронату, як особливої форми піклування над дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах чи постраждали від збройних конфліктів із нормами інституту опіки та піклування; вивчено та проаналізовано зарубіжний досвід виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в аспекті перспективи розвитку вітчизняного законодавства; вироблено пропозиції щодо оптимізації вітчизняного законодавства у сфері опіки та піклування з метою підвищення ефективності його практичної реалізації та приведення його до міжнародних вимог та стандартів.

Загальні результати дисертаційного дослідження Фінагеевої І.О. відображено в десяти наукових публікаціях: чотири статті у вітчизняних наукових фахових виданнях, і шість статей у збірниках тез науково-практичних конференцій.

Вважаю, що дисертаційне дослідження на тему «Інститут опіки та піклування в сучасному приватному праві», виконане Фінагеевою І.О.,

відзначається високим рівнем науковості, а опубліковані статті відображають об'єктивність, всебічність та логічну впорядкованість обраної проблематики.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

У даній роботі були сформульовані результати та висновки, які є унікальними та мають велику наукову значущість і новизну, оскільки багато питань, які піднімаються в даній роботі раніше не вивчалися або не розглядалися. Зокрема, авторкою уперше:

- сформульовано авторські дефініції:

1) обмежена дієздатність – юридичний стан індивіда, обумовлений наявністю у нього психічного розладу або небезпечним вживанням психоактивних речовин (наркотичні засоби, психотропні речовини, алкогольні напої), патологічним потягом до азартних ігор, що призвело до зміни психічних процесів у свідомості, мисленні, емоційному стані, який обмежує здатність особи усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними та встановлений рішенням суду, ухваленим у встановленому законом порядку;

2) недієздатність – юридичний стан індивіда, зумовлений наявністю у особи хронічного, стійкого, психічного розладу, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними та встановлений рішенням суду, ухваленим у встановленому законом порядку;

- встановлено, що під правовим режимом майна осіб, над якими встановлену опіку чи піклування, слід розуміти режим зі спеціальним статусом, поширений на визначене коло учасників (опікун, піклувальник – підопічний) та види правових відносин (виключно майнові), яким закріплено основні повноваження зобов'язаних осіб, встановлено прямі заборони щодо дій опікунів, піклувальників, а також передбачено можливість втручання держави до майнової сфери підопічного за наявності певних для того обставин;

- доведено, що з метою оптимізації інституту опіки та піклування, необхідно передбачити правові норми щодо можливості зміни форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, здатних правильно, швидко та дієво реагувати на поточні запити суспільства; надання постійної консультативної підтримки спеціалістів; визначення мотивації опікунів, піклувальників, прийомних вихователів; систему стимулювання осіб, які виконують опікунські повноваження; розширення способів доведення інформації про зміни галузевого законодавства тощо;

- з'ясовано правову природу та розмежовано поняття «патронаж» та «патронат»: під «патронатом» слід розуміти тимчасову форму влаштування дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, і у зв'язку з цим потребує виховання, утримання та реабілітації та видом правової допомоги обмежено дієздатним та недієздатним фізичним особам і є інститутом цивільного та сімейного права; під «патронажем» слід розуміти вид надання допомоги дієздатній фізичній особі, яка за станом фізичного здоров'я потребує медичного, побутового, іншого подібного догляду і є інститутом права соціального забезпечення;

- встановлено співвідношення опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування з такими суміжними правовими категоріями, як прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, патронат та визначено їх спільні риси (створення дитині належних умов виховання, всебічного фізичного, духовного та морального розвитку) та відмінні риси (правовий статус підопічних дітей; строки перебування дитини в сім'ї; способи утримання дітей; виконання обов'язків як виду професійної діяльності, який зараховується до загального трудового стажу; залучення до роботи з сім'ями та дітьми фахових спеціалістів; надання послуг з догляду за участю членів сім'ї прийомного вихователя;

- обґрунтовано, що використання опіки чи піклування з корисливою метою на шкоду підопічному в умовах надзвичайного чи воєнного стану, слід вважати кваліфікуючою ознакою кримінального правопорушення, що передбачає застосування більш суворої санкції відповідальності.

Крім того, в роботі авторкою удосконалено:

- наукове положення, відповідно до якого інститут опіки та піклування слід вважати комплексним приватно-правовим інститутом, правове регулювання якого здійснюється нормами цивільного, цивільного процесуального, сімейного, житлового, земельного, трудового права та права соціального забезпечення, якому притаманні ознаки публічності (застосування норм адміністративного, кримінального права);

- наукову позицію, згідно якої для визнання фізичної особи недієздатною необхідно встановити наявність трьох критеріїв: медичного, психологічного та юридичного. Завдяки медичному критерію діагностується не будь-який психічний розлад, а хронічне, тривале і стійке психічне захворювання; психологічний критерій свідчить про нездатність або зменшену здатність особи розуміти значення своїх дій і можливість керувати ними та визначається не лише на момент вчинення дій, а й на майбутнє; юридичний критерій виключає здатність самотійно здійснювати права і обов'язки, в тому числі – нести самотійну цивільно-правову відповідальність;

- науковий погляд, відповідно до якого права і обов'язки батьків та опікунів (піклувальників) - різні за своєю правовою природою та сутністю правові явища: в основі виникнення батьківських прав та обов'язків, як правило, лежить кровне споріднення, тоді, як виникнення опікунських прав та обов'язків пов'язується із відповідним адміністративним актом; батьківські повноваження є триваючими, постійними, повноваження опікунів (піклувальників) діють впродовж певного часу і не призводять до припинення правових зв'язків підопічних з батьками; у опікунів (піклувальників) відсутній обов'язок утримання підопічних власним коштом, на відміну від батьківського обов'язку щодо утримання дитини.

До того ж, в роботі дістало подальший розвиток:

- наукове судження про те, що розгляд справ про обмеження цивільної дієздатності, визнання недієздатними (подовження строку, визначеного рішенням українського суду) щодо громадян України, які у зв'язку з воєнними діями вимушено змінили місце проживання та виїхали за кордон, здійснюється за правилами, визначеними нормами вітчизняного, міжнародного законодавства

та на підставі двосторонніх договорів про правову допомогу у цивільних та сімейних справах, тобто можливе застосування субсидіарної юрисдикції – судів держави громадянства та судів держави, де тимчасово перебуває особа;

- наукова позиція щодо запровадження концепції полісистемної (державної, громадської та приватної) діяльності щодо забезпечення здійснення суб'єктивних цивільних прав та охоронюваних законом інтересів окремою категорією учасників цивільно-правових відносин: обмежено дієздатними та недієздатними фізичними особами; дітьми-сиротами; дітьми, позбавленими батьківського піклування; дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах; дітьми, які постраждали від воєнних дій чи збройних конфліктів;

- наукове твердження, за яким замісні сім'ї – прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, на відміну від сім'ї опікуна (піклувальника), повинні мати професійний статус, що передбачає наявність у прийомних батьків та батьків-вихователів фахової вищої, передвищої освіти, відповідної кваліфікації та досвіду роботи в одній із суміжних сфер (соціальна робота, соціальна педагогіка, психологія тощо) та виключає можливість сумісництва (суміщення) з іншими видами професійної діяльності.

За результатами дослідження запропоновано нові редакції, зміни та доповнення до чинного законодавства у сфері опіки та піклування, а саме: ст. 36, 76, 77 ЦК України; ст. 251-1 «Відповідальність опікунів, піклувальників», ст. 252 СК України; ст. 167 «Зловживання опікунськими правами» КК України; п. 5 Порядку створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя, влаштування, перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя; ч. 1 Положення про прийомну сім'ю; ч. 2 Положення про дитячий будинок сімейного типу.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційного дослідження та зроблені Фінагєєвою І. О. висновки не викликають суттєвих зауважень.

Усі наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, в достатній мірі мають наукове обґрунтування і відповідають меті та завданням роботи, які визначені в загальних висновках і висвітлені в публікаціях авторки. Висновки, викладені в дисертаційній роботі, є чіткими та логічними, витікають з отриманих результатів, а рекомендації базуються на дослідженні.

Таким чином, хочемо зазначити, що результати дослідження, які Фінагєєва І.О. подає для захисту, відзначаються високим ступенем аргументації та наукового обґрунтування, вони є логічними, переконливими і мають наукову новизну та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. При формулюванні завдань дисертаційного дослідження, які відповідають поставленій меті, авторка детально та системно підходить до їх обґрунтування і логічної розробки, визначаючи наступні етапи:

1) проаналізувати стан наукової розробки та методологію дослідження інституту опіки та піклування у сучасному приватному праві;

2) визначити засадничі положення правового регулювання інституту опіки та піклування в сучасному національному приватному праві, праві країн Європейського Союзу, інших зарубіжних країн;

3) розглянути законодавчі та наукові підходи до визначення поняття, правової природи та значення інституту опіки та піклування у сучасному приватному праві;

4) дослідити порядок та умови встановлення опіки та піклування над обмежено дієздатними та недієздатними фізичними особами у цивільному праві;

5) визначити специфіку встановлення опіки та піклування над дітьми, позбавленими батьківського піклування у сімейному праві України;

6) розкрити зміст та значення професійних (замісних) сімей у загальній системі влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування як суміжної з опікою та піклуванням правової категорії;

7) встановити співвідношення патронату, як особливої форми піклування над дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах чи постраждали від збройних конфліктів із нормами інституту опіки та піклування;

8) вивчити та проаналізувати зарубіжний досвід виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, в аспекті перспективи розвитку вітчизняного законодавства;

9) виробити пропозиції щодо оптимізації вітчизняного законодавства у сфері опіки та піклування з метою підвищення ефективності його практичної реалізації та приведення його до міжнародних вимог та стандартів.

Формулювання завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дисертаційного дослідження відзначаються своєю ясністю, зрозумілістю і повністю відповідають загальним вимогам. Завдання наукового дослідження було виконано, і мета дослідження була досягнута.

Дане дисертаційне дослідження виконано на високому рівні завдяки відповідній методології дослідження. Автором успішно застосовано такі методи як: діалектичний, порівняльно-правовий, структурно-функціональний метод, формально-юридичний, метод індукції та дедукції, термінологічний метод, герменевтичний метод, метод абстрагування, логічний та системний метод.

Таким чином, вбачається, що наукові завдання, які ставились дисертанткою Фінагеєвою І.О. – виконано на високому методологічному рівні. Фінагеєва І.О. опанувала необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Акти впровадження результатів дисертаційного дослідження І.О. Фінагеєвої, додані до роботи свідчать про те, що сформульовані дисертанткою у роботі висновки й пропозиції впроваджені в освітній процес та наукову діяльність Національної академії внутрішніх справ і можуть бути використані в науково-дослідній роботі під час проведення подальших наукових розвідок у сфері цивільного, сімейного та цивільного процесуального права.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. В дисертаційному дослідженні І.О. Фінагеєвої міститься чітка структура, яка відповідає вимогам МОН України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація містить анотацію, вступ, три розділи, кожен з яких поділяється на відповідні

підрозділи відповідно до поставлених завдань, а також містить висновки, список використаних джерел та додатки.

В анотації до дисертаційного дослідження окреслено загальні положення дисертаційного дослідження, узагальнено сформульовані науково-практичні та науково-теоретичні висновки. Анотацію подано українською та англійською мовами.

Вступ дисертаційного дослідження містить обґрунтування обраної тематики та відповідно - її актуальність. У вступі дисертантом також наголошено на нагальній необхідності розроблення проблематики інституту опіки та піклування, незважаючи на те, що в науці приватного права існувала певна кількість досліджень; окреслено зв'язок із науковими програмами і планами, особливе місце серед яких відведено Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, Стратегії забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024-2028 роки. Дисертантом правильно визначено мету, завдання дисертаційного дослідження, об'єкт та предмет, де об'єктом дослідження - є суспільні відносини у сфері опіки та піклування, а предметом - є інститут опіки та піклування в сучасному приватному праві; сформульовано положення наукової новизни; окреслено практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження та наведено фактичні результати апробації дисертаційного дослідження.

Для дослідження проблематики інституту опіки та піклування в сучасному приватному праві, дисертантом обрано три ключові напрями наукового пошуку. Першим напрямом дисертаційного дослідження став розгляд питань, пов'язаних із теоретико-правовими та методологічними засадами дослідження інституту опіки та піклування в сучасному приватному праві. Зокрема, в межах **розділу 1** розглянуто: стан наукової розробки та методологія дослідження інституту опіки та піклування в сучасному приватному праві; нормативно-правове регулювання інституту опіки та піклування в сучасному приватному праві; правове регулювання інституту опіки та піклування в країнах Європейського Союзу. Заслуговує на позитивну оцінку використання дисертантом широкого кола методів наукового пізнання, які, як відомо, лежать в основі будь-якого наукового дослідження. Так, висвітлюючи проблематику інституту опіки та піклування як окремого інституту сучасного приватного права, було використано загально філософські, загальнонаукові, спеціально-наукові, дисциплінарні та міждисциплінарні методи. Зокрема, йдеться про такі методи наукового пізнання, як: діалектичний, історичний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, структурно-функціональний, системний, індукції та дедукції, термінологічний, герменевтичний, логічний та метод абстрагування. Заслуговує на схвалення і методологічний підхід, який відповідно ґрунтується як на індивідуальному, так і на комплексному використанні названих методів.

Досліджуючи правове регулювання інституту опіки та піклування в країнах Європейського Союзу, автор доходить правильних висновків, згідно з якими у ЄС відсутній єдиний підхід до організації інституту опіки: кожна держава формує власну модель, що поєднує правові, адміністративні та соціальні механізми; спостерігається поступова переорієнтація від традиційних форм

опіки до підтримуваних, контрактних та добровільних форм соціального супроводу, які зосереджують увагу на підтримці, а не обмеженні прав особи; у всіх країнах ЄС віддається пріоритет сімейним формам виховання — уникається інституціоналізація дітей, натомість підтримуються моделі сімейного розміщення, такі як опікунство, патронат або прийомна сім'я. По-четверте, відсутня уніфікована термінологія: поняття «складні життєві обставини», «вразливість» та «соціальна потреба» визначаються в межах конкретних законодавчих актів (переважно в сфері соціального захисту), але не мають універсального закріплення на європейському рівні. Нарешті, найбільш ефективні системи захисту базуються на інтеграції - міжвідомчій взаємодії судових, освітніх, медичних і соціальних інституцій, які спільно підтримують підопічних. Слушними є висновками автора про те, що завдяки приписам інституту опіки та піклування відбувається задоволення двох інтересів – приватного та публічного. Приватний інтерес полягає у створенні належних умов існування, розвитку, соціалізації для громадян, чия дієздатність обмежена або взагалі відсутня: малолітніх, неповнолітніх (дітей-сиріт; дітей, позбавлених батьківського піклування; дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах; дітей, які постраждали від збройних конфліктів чи воєнної агресії: повнолітніх осіб, які в силу стану здоров'я не здатні розуміти значення своїх дій і керувати ними, а відтак – бути самостійними суб'єктами цивільно-правових відносин. Публічний (суспільний) інтерес полягає у збереженні життя, здоров'я, інтелектуального потенціалу таких осіб, а також у забезпеченні безпеки суспільства, запобігання сімейного неблагополуччя та усунення таких негативних явищ як соціальне сирітство, дитяча безпритульність та бездоглядність, жебракування, алкоголізм, наркоманія, токсикоманія, інших негативних залежностей, і без перебільшення – зниження рівня кримінальних та інших правопорушень.

Розділ 2 дисертаційного дослідження присвячений розгляду проблематики загальної характеристика інституту опіки та піклування в приватному праві України.

В числі перших було досліджено питання щодо висвітлення опіки та піклування, як окремого правого інституту. Автором доведено, що інститут опіки та піклування має приватно-правову природу та носить комплексний характер, оскільки тлумачитися шляхом об'єднання норм цивільного, сімейного, цивільного процесуального, житлового, земельного, адміністративного права, трудового права та права соціального забезпечення. До того ж справедливим уявляється і твердження автора про те, що опіка та піклування є багатоаспектним поняттям, і розглядається як вид соціальної турботи, як система правових відносин, як інститут законодавства та як спосіб доповнення дієздатності, захисту прав та охоронюваних законом інтересів малолітніх, неповнолітніх дітей та обмежено дієздатних, недієздатних фізичних осіб. Окремої уваги заслуговує і твердження автора, що опіку та піклування необхідно розглядати, з одного боку - як вид правової допомоги, а з іншого - як форму влаштування чітко визначеної законом категорії фізичних осіб, які не володіють або не в повному обсязі володіють цивільною дієздатністю: малолітні, неповнолітні, обмежено дієздатні

та недієдатні особи. Наступним висновком дисертанта, який має право на існування є висновок про те, що під опікою та піклуванням як виду правової допомоги над чітко визначеною законом категорією осіб, які не володіють або володіють не в повному обсязі цивільною дієдатністю - обмежено дієдатні та недієдатні особи, слід розуміти форму правового захисту та соціальної турботи, що дозволяє створити належну життєдіяльність таких осіб, максимально наблизивши до умов проживання і сім'ї та забезпечуючи високий рівень дотримання їхніх прав та охоронюваних законом інтересів; а під опікою та піклуванням як форми влаштування дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування слід розуміти сімейні, індивідуальні, тимчасові форми влаштування, які здійснюються опікуном (піклувальником) оплатно чи безоплатно на підставі адміністративного акту, договору про патронат, утворення прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, спрямовані на захист прав, представництво та забезпечення утримання підопічного, його виховання, що не обтяжено аліментними чи спадковими зобов'язаннями. Дисертантом наголошено, що для ефективності функціонування інституту опіки та піклування загалом, на рівні законодавства необхідно передбачити: зміну форм опіки та піклування, здатних правильно, швидко та результативно відреагувати на поточні запити; постійну консультативну підтримку спеціалістів; систему стимулювання осіб, які виконують опікунські повноваження; розширення способів надання інформації про зміни галузевого законодавства тощо.

Розділ 3 дисертації, присвячений дослідженню проблематики співвідношення інституту опіки та піклування з іншими суміжними правовими інститутами, що включає такі питання, як замісні сім'ї в системі форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на виховання в сім'ю та їх співвідношення з опікою та піклуванням над дітьми; Співвідношення опіки та піклування над дітьми з патронатом над дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах; зарубіжний досвід виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, як перспектива розвитку вітчизняного законодавства. За результатами здійснено дослідження дисертантом сформульовано ряд висновків та слушних пропозицій до чинного галузевого законодавства, яке регулює відносини у сфері опіки та піклування. З моєї точки зору, заслуговують на схвалення і підтримку наступні положення наукової новизни, відповідно до яких з'ясовано правову природу та розмежовано поняття «патронаж» та «патронат»: під «патронатом» слід розуміти тимчасову форму влаштування дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, і у зв'язку з цим потребує виховання, утримання та реабілітації та видом правової допомоги обмежено дієдатним та недієдатним фізичним особам і є інститутом цивільного та сімейного права; під «патронажем» слід розуміти вид надання допомоги дієдатній фізичній особі, яка за станом фізичного здоров'я потребує медичного, побутового, іншого подібного догляду і є інститутом права соціального забезпечення; встановлено співвідношення опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування з такими суміжними правовими категоріями, як прийомна сім'я, дитячий будинок

сімейного типу, патронат та визначено їх спільні риси (створення дитині належних умов виховання, всебічного фізичного, духовного та морального розвитку) та відмінні риси (правовий статус підопічних дітей; строки перебування дитини в сім'ї; способи утримання дітей; виконання обов'язків як виду професійної діяльності, який зараховується до загального трудового стажу; залучення до роботи з сім'ями та дітьми фахових спеціалістів; надання послуг з догляду за участю членів сім'ї прийомного вихователя).

Завершують дисертаційне дослідження обґрунтовані висновки та пропозиції до законодавства, які відповідають меті та завданням дослідження.

Отже, дисертаційна робота є цілісним науковим дослідженням, яке має важливе теоретичне та практичне значення для підвищення ефективності діяльності інституту опіки та піклування в сучасному приватному праві.

Вважаю, що дисертаційне дослідження І.О. Фінагєєвої на тему «Інститут опіки та піклування в сучасному приватному праві» відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою роботою.

Разом з тим, як і будь-яка, наукова розвідка, містить деякі аспекти, які можна віднести до категорії дискусійних, оскільки, на мою суб'єктивну думку, потребують додаткової аргументації.

1. Зокрема, пунктом 2 новизни, встановлено, що під правовим режимом майна осіб, над якими встановлену опіку чи піклування, слід розуміти режим зі спеціальним статусом, поширений на визначене коло учасників (опікун, піклувальник – підопічний) та види правових відносин (виключно майнові), яким закріплено основні повноваження зобов'язаних осіб, встановлено прями заборони щодо дій опікунів, піклувальників, а також передбачено можливість втручання держави до майнової сфери підопічного за наявності певних для того обставин. Однак, в межах дисертаційного дослідження, не винесено окремим питанням щодо правового регулювання (встановлення опіки та піклування над майном) майнових відносин підопічних, а відповідно і захисту майнових прав підопічних. З моєї точки зору відсутність цього питання не в повній мірі розкриває проблематику, адже захист майнових прав є одним із ключових завдань інституту опіки та піклування. Обґрунтуйте, будь ласка, ваш підхід до висвітлення цього питання саме у такий спосіб.

2. Одним із елементів новизни є з'ясування правової природи та розмежування поняття «патронаж» та «патронат», де під «патронатом» пропонується розуміти тимчасову форму влаштування дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, і у зв'язку з цим потребує виховання, утримання та реабілітації та видом правової допомоги обмежено дієздатним та недієздатним фізичним особам і є інститутом цивільного та сімейного права; під «патронажем» слід розуміти вид надання допомоги дієздатній фізичній особі, яка за станом фізичного здоров'я потребує медичного, побутового, іншого подібного догляду і є інститутом права соціального забезпечення. На скільки я розумію, Вами доводиться, що поняття патронату та патронажу далеко не тотожні ні за своїм змістом, ні за значенням. Що покладено в основу такого розмежування?

Окреслені зауваження не впливають на загальний позитивний висновок щодо дисертації. дисертаційна робота є завершеною науковою роботою, і сформульовані у ній рекомендації та висновки мають важливе наукове і практичне значення.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Фінагеевої Інни Олександрівни на тему «Інститут опіки та піклування в сучасному приватному праві», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є цілісною і комплексною, представляє завершену наукову працю та включає в себе нові науково обґрунтовані висновки, які відрізняються за своєю новизною у постановці та розв'язанні проблем, пов'язаних із інститутом опіки та піклування в сучасному приватному праві.

Отже, дисертація на тему «Інститут опіки та піклування в сучасному приватному праві», виконана на високому науковому рівні, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор - Фінагеева Інна Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

**Доцент кафедри цивільного права та процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
професор**

Валентина МИРОНЕНКО

*Лізітисе засвідчує
наявність порушень
роботи з порушенням
смагали
закаринне*